

333

ცისკარი

რომი ჰირველი

1859

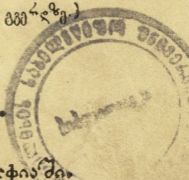
აბრილი: წიგნი მეორე.

როდებამ თსსულდებათა:

- I. — ლექსები, სსუა ჳ სსუათა, თანმედ-
როეთა მწერალთა. . . . . —
- II. — მწით უნასავი ქალი და თორმეცნი
თვენი, (მეგლებური ანბავი). . . . წ. ხითაროვიწა.
- III. — შეთქმა მეფეს ირაკლიწე. . . — თ. ალი. ვახ. ბ. მწ.
ორბეგთიანწა.
- IV. — სხუა ჳ სხუა ანბავი. (ნახე მეორე გვერდწე.)

რეილისი.

ვერესელიძის ციფოგრაფიაში

ქელაქციის საგან.

პრაგმატიკი იქმნებოდა დაწესებულებების და იქმნებოდა «ცინების» გამოცემისა, მიეცნენ ხსო-
წარკვეთილებასა, ჰგონებდნენ ვერ დაიჭერდა
თავს ზე თუ მოკლეს დროში სრულებით
მოიხსნებოდა. რასაკვირველია არ შეგვიძლია
არა ვსთქვათ ესეც რომ, ზოგთა მოგვლიდა
მეტის სიყვარულითა იქმნის სამშობლოს
ენისა, ზოგთა, ვინ იცის, იქნება მტრობითა!
ეს უსანახუნელი უფრო არ არის დასაყვარე-
ბელი, რადგანც თავის ენის მეწინა-აღმდეგე
ვაცა, ძნელად მოიპოვება ქუშყანაზედ. ამ
ხსოწარკვეთილებასთან, სიყვარულით იყო,
თუ წინააღმდეგობით, გამოგვიჩნდნენ იმ
გებრნი პირნი, რომელთა არ დაუზოგავთ
არა ვითარა ღონის-მიება იქმნის განზრახვის
აღსრულებაში მოყვანისათვის, იქმნისავე პირ-
ველის თხოვნით: ვხობოვეთ ხტაცების მო-
ცემა, რასაკვირველია ვისაცა შეძლება ჰქონდა

წერისა, დიდის კმაყოფილებით წარმოგზავნეს სტატეები რედაქციამდე; ვსახოვეთი ყვეთისის ასოების მოწერა ს. პეტერბურლით, შემოღებისამებრ არცა ღონის-ძიების მოცემა დაუხოვავთ, მაშასადამე მოვალეხნი ვართ, დარდუხდიდეთ მადლობსა იმ ყუვართი შემწიების მოძეგმით ქართუველითა, ყვეთისის ასოების მოწერისათჳს. გარნა ჩუშნის მადლობის გარდახდით, არ მივეძღვნებთი შესაუყერი მადლობა ამ გვარ კეთილშობილყოყრის ჭკეთილის ქცევისათჳს. გვაქჳს იმედი რომ ეს გვერდი, რომელიცედაც გამოხასყლია ჩრდილი ყუყუთიადესის ჩუშნის მადლობისა, გარდასცემს ჩუშნითა შულის-შულოთ ამ გვარ დარბანსურს თჳსებას, ჭ ისინი იმედი გვაქჳს მტკიცედ დააუხსებენ შემდგომთა პიროთა «ცისკრის» განშვენებისათჳს ღონის-ძიების მოძეგმითა: თ. იასე ანდრონიკოვი. თ. ვასილ ბებყოთოვი, თ. გრიგოლ ბებყოთოვი, ალექსანდრე ბეზირგანოვი, თ. თადეოს გყრამოვი, თ. გრიგოლ დადიანი, თ. კოსტანტინე დადიანი, თ. რევაზ ვაჩნაძე, თ. გიორგი რომანის ძე ერისთავი, იაკობ ზუბალოვი, თ. ივანე მუხრანსკი, თ. გიორგი მუხრანსკი, თ. ლევან მელიქოვი, თ. კოსტანტინე მელიქოვი, თ. ყორხბაზ მელიქოვი, თ. ივანე მელიქოვი, თ. ქაიხოსრო მუხრანსკი, ივანე

მიზოგვი, თ. აღიქმანდრე მელალოვი, დიმი-
ტრი მგალოზბელიოვი, თ. გრიგოლი ორბე-
ლიანი, თ. აღიქმანდრე ვახ. ძე. კ. ორბელიანი,
თ. აღიქმანდრე ონიკოვი, დიმიტრი ყიფიანი,
თ. დავით ცაციშვილი, თ. იასონ ჭავჭავაძე იკან-
ტე მესხიევი, ჭ თ. ვოსტანტინე ფალოვანდოვი,
ვანვიძეორებო კვლამ, რომ ჩუქს.ს მხრივ,
ანო ვითარსა ღონის-მიებას დავზოგავო ამ
ყურნაღის წარმატებაში მიტყმისათვის, რად-
განც ჩუქსნი სტანბეც ახლო თითქმის ყოველის-
ფორთო სრულია, გარდა პრეზისა (სამეჭლევი
მაშინა) რომლისადა მოწერის იმედი, დამ-
ყარებულთა შემო მოხსენებულთა მხვავსო
პირთხედ.

ამ შემო მოხსენებულთა პირთ გარდა, ყო-
ველს წელს ვგაბლივექ შექმნობასა ჭ მო-
გვიპოვებენ კვლის-მოძქერთა, რომელიც
საჭირთა პირველი დაქყებისათვის. ამა საზოგა-
დოდ სასარგებლოს საქმისა ჭ, რომლისათვის
განუცხადებო უფულოთადეს მადლოობას: ვახე-
თის მხრივ, ყეხდას მარძალს თ. სოლომან
ანდრონიკოვს, თ. ლევან ჩოლოყაშვილს ჭ
თ. დიმიტრი აიხაშს; ქართლის მხრივ ყუპლის
გაბრიელი მამატოვს ჭ იძერეთს თ. პარ-
ნაბა ლორთქმანიძეს ჭ ყუპლის ვიორვი
ლოლოზბერიძეს. იმედი გვაქვს ვანაგრძონ
შემქნობის მოცემა ესე ჭ მით მოგვცენ
ღონის-მიება უმეტეს ჭ უმეტეს მივსცეთ

წარმატებაში ჯერეთ ვიდევ ნორჩი, მესამეს
წლის «ტისკარია».

— ამ ნომერთან ეგზავნებათ სჩუქრად
ამავე წლის ტისკარზედ კვლის მოძქერთა,
ლოქსები, სავუთარ წიგნად გამოცემული.
ვეცდებით ყოველ წლივ გაუგზავნოთ სჩუ-
ქრათ კვლის-მოძქერთა, ორი ზ სამი წიგნი.
ამ განზრახვით შევუდგეთ ბეჭვდას ჩინ-
ბულის ჟრანსუხთ ძქერლის აღ. დიუმახ
რომახს. «მონცე ქრისტო.»

ქ.

შროშანი.

გაზღვხუკის შროშანო!
 ვთხოვ ცეზილოდ ილუკუხო,
 ევ საამო ჭივჭივი
 ყელიში დიგუყუხო.

შიანზე.

ის ყვავილი ველოსა,
 მზგავსი ჩემის მწველისა,
 ოდეს აღმოსცენდება?
 აჲ, ვუკოი მის ელოსა.

ოდეს ველონი ჭ შიანი,
 მწვანით შეიმოსება?
 ჩ'აღვიტნი საამონი,
 მათვე თანა მოჰყვება?

სად არს ეხლია ბუკობუკოი,
 ჭ ან ცურობა ვუგუკოი?
 მათი სწრაფ ნახვისათვის,
 მარადის სუნთქავს სუკოი.

შროშანო!

მე კლავს ზედ კრუკოი,

შამორით დაგულო,
 ვზივარ ცრემლითა,
 ღაჩუ სისველითა,
 ცეცხლი მიეღოვს
 წინ აღვზნებულო,
 მწადს თავის მოკვლა
 ჩემის ჯელითა;

მაგრამ რადგანცა აწ დავინახე,
 ახლა სურვილი სრული მიმეფარა,
 მომიხარობლე შაუხულის სახე,
 კარგი ანბავი წვრილად ზე წყნარა.

დიმ. მეტ.

საღვინე.

საღვინე! მომწონს საკრულად მე შენი მოყ-
 მანობა,
 მაშინ უფრორე, როდესაც არს შენს ვარემოს
 ყრილობა;
 ჭეულობენ შენში საუნჯეს, ჭქონან მასედაც უცილობა,
 ვულოთი მასანძელობა, მეეღოსი, სტუქართ
 ლხინობა!
 როს იწყების ჩანეთა უღვრა და სიმღერა მათ
 საფერო,

შენცა უსმენსნი ამათ ვითარ ნიჭი სასახელო,
 ქართულს სუფრას, რქას და ფიალს მწველ აშვე-
 ნებს მწვანე მღელო,
 ყველა ცდილობს ეცებ მისიგან შესგას საჯროფოს
 სადღეგონელო!
 როს შენსენით ეადმოდინარქებს ფიალს ნუნუა
 მხექეფარი,
 იგი სულისა სავანი, ლალუბრი, ცაბილი ნეკარი,
 ცალკემ მისისა ენოსვითა, ცალკემ ბანოვანთ
 მქვერეფარი,
 ორთავე ამათ ეშნითა სთვრების ტაბუკი ნეკარი!
 შენც მოძწონ და შენი ცვირთიუც, რომელიუც
 არს ქებულ ძეგლად,
 ოდეს ელახაკს მისიგან მდიდრად ვსედავ უწყესა
 მქვერ-მეცხეგლად,
 ღუსტირს ლამაზის ცრფიარად, ვახანს ერთობ
 უძლეველად,
 მაგრამ ეს კი არათ მოძწონს, სოვს რომ შექმ-
 ნების მწველად!

თ. ნ. ჯეზინოვიძე

თაყარიანი ღამე.

ღამეა. ცაღვან ვაშკაშებს მოვარე,
 ყველას სძინაძს, არს ყველგან სიჩუმი,
 მხოლოდ ერთი მტკვრის ისმის მუილი,
 ჭ ნაგუაგან ფოთოლოთი შრიალი.

უზივარ სარკმელზედ ვსტკვები ბუნებით,
 თანვე შემსება გულო ოცნებით...
 მიმართოული მიქუს სახე მოჭარეზე,
 რომელიც ნაზად დასტყორავს ცაზე.

მისტყორავს შუა ყრიცხვი ვარსკვლავთა,
 ყველგან სტემს ნათელს ერთნაირათა.
 ზრძნულია მისი ვანბნევა სხივის:
 თანსწორნი ვარო ყველა ზეცის წინ!

ავერ, ვზაზედა შეხუდა ღრუბელი;
 ვერ ასტილდება იძალო თავი.
 სულო დაიძალო მოვარე აღარ სჩანს,
 დაბნეულა, მამა, აღარ ამოვა?...
 არა! შეხედეთ, როგორ სინაზით
 ამოდის ისევ თავის მშუსნებით.

მიოთმ გადარჩა ღრუბლებთა ზრძოლთს,
 ვახარებული მირზის, მიტყორავს,
 მიტყორავს ისევ მოწმენდილი ცაზე,
 ზოგან თეთრ ღრუბლით აჭრეღებულზე.

შორს, შორს იტაცებს ჩემსა ოცნებას,
 ჭ მადლოვს წარსულით დროთი მოგონებას.

არა, მთვარეო! არ დავივიჩქებ,
 თდეს... თხ, გაულო! ნუღარ იგონებ.
 არ დავივიჩქებ, სულო მესხომება,
 თუ რომ სიკვდილმა არ დამავიჩქა.
 სად მიხვალ, მთვარეო? სადა გაქვს ბოლო?
 როდის არს შენი დაძინების დრო?
 ხვალაც ამოხვალ, თუ დავიხვდა ცა,
 ვარსკვლავებითა მოჩქედლო წმინდა?...
 ვინ მოგცა ყვე მშვენიერება?
 ვინ გიბძანა შენ ღამ-ღამ ამოხვლათ?...
 თხ! დმერთო! ვით ხარ სადიდებელი,
 რა არს ყოველი ეს შენგნით ქმნილით
 ვით ყოველი რამ გვიმტკიცებს ჩუშნა
 შენ მიუჩქომელი ძალის, სიბრძნესა.
 შეგჩქრაყნვილი შენის ძაღლისა ძალით
 შედრეკება მუხლი შენ წინ სიმდაბლით,
 ენა შებმება, ველარას ვანბობ,
 ვედრების ცრემლით გაულო ამეკსო.
 გაულის თროთლვასა ყსმინე დმერთო,
 დმერთო ძაღლით, შექვედრებელიო!...

თ. პავლე თუშანოვი

ყმაწვილი.

«აჲ! რა ზიჯია, აჲ, რა ღამაში!
მეტათ ცყრობა — მაწია ვაყი,
ყყყროვი სახეს — როგორი ნაზი,
მართლთა ეს არის გყლის მყრამში!

ვანა მენია ეს ცყრობა ვარდი?
ნეცა რაღა ვაქუს ამ სოფლათ დარდი?
გირჩევ რომ, გქონდეს გყლი ნავარდი —
რომ ცყრობა ეგე ვყავს ვასაზარდი!

ნეცამც ერთხელ მეც, მაგ-გვარ ყვაგილი.
მეძყრას ველიშა გყლსა მივიკრა!
მარამ საღ არის, არა მეყავს შული,
რომ მით შევიქმნა მეც ვმაყოფილი!

«რამ: რომ ყშული ხარ,
«ყურთ სიამოვნებით,
«ყველთუს თავისყოფლი ხარ,
«ვანცხროშისა გონებით!

«მითომ რა არის შული,
«თუ არ ტანყვა — ვაება!
«აწ სრულათ ვმაყოფილი
«ბოლოთს თხვრით დაება!

„თუ ჭკუა გაქვს — ნუ გჩ'ად ვს,
 „თორემ ოხვრა სულოქმანი
 „შოგიძიობს სოჯუოდ დღესა
 „ეცოზედ დაჰმღერენ სხუანი!

„ეცა მადლოზა ზენას,
 „დასჯერდი შენსა ხვედრსა,
 „მაგალითად შენ ყველას,
 „ჩვენებდე ამ ზელსა!

დ. ბერიევი.

17 მაისსა. 1858 წელსა.

ჭანჭანია.

ბუნემის ძალმან, მოკლეს სნობით, შეო მო-
 მუნ, სადა ძველად არგონაქთნი, იყენენ გამოსულო,
 სად ვერძი ოქროს, აღმართული ყოვლის ძვენე-
 ბით!...
 ძველთა ბერძენთა ზღაბეჯისებო, ყოფდა მოზი-
 ლულ!....
 სად იაზონსა ცრფიალებამ, შემოსა ძლიერა,
 რომლით ცბიერმან ისარგებლა, ჰყო მუნ შერყევა.

გერძი წარიღო, დამნათობის, მან წარცაყებით
 ბნელი უძოსა მთავარს და ერს, და ღლეთა ლევა!...
 თუძკალა ბოლოს, არც მათ შერხათ ეს ცბიერება,
 ბაბილონელები უქმათ ურხათ მათ, თვს გედრება,
 დაეცენ, წარწყმდენ ვით ამაყნი, ზენას განცებით?...
 მაგრამ მაინც ვსტირ, რომ მოესნათ დიდ ჰსწა-
 გლულება!...

ჟამთა დროებამ ედემი ეს, კვლავ აღაყვავა,
 სად ეალობისა და შექცევის სმა არ ილღვა,
 სად შენატრონე თვს ერთიერთ, სიამოვნებით!...
 იძუწბდა დროათ, და ჰსცკებოდა, არ იყო ღლღვა!
 მაგრამ რას ავლ ჰყრი კეთილოვნებას, როს
 ზენაარსი,
 ავლენს განსაცდელს, შრაგალს სულდემულს,
 მოუკამარსი,
 აფრქვიონ ცრემლი, მუსლ დადგენით, და ავლთ
 განყრობით!...
 ზე აღაუღუნდენ გედრებასა, ჰყოს თვსვე ღირსი?...

ი. ბერძევა

თსუთით.

8-სა მაგცხ. 1859-სა წელსა.

ს. ჯავა.

ვედრება ლჷთისადმი. (*)

ზი ლმერათო, სამებით ერთო, მოჭფინე წყალობა,
 ივერთა,
 შენ ეაქონ და ეადიდონ, ფრთენი მოისსან ყოველთა,
 შენდა ფრენად მოგვანიტე, ტაბუკო, მოსუცთა
 ყოველთა,
 ეალობით ქება შეამკონ, ბედნიერების მთხოველთა.
 მოძლუჯოლველნი შენდაში, აროდეს არა ჰსუცემიან,
 მოსაგნი შენნი ყოველნი, სწორ გ'სასა არ ჰსცილ-
 დემიან,
 სდგან წინაშე შენსა მორტმულნი, სასოებითა
 კრთემიან,
 ვინც შენ არ ეესავს ივინი, უცხაურათა ჰკვედემიან.
 ერთბაშად ვევედრებთ ამასა, მოვევცე ვანება
 მკვეთრი,
 ცისკარი ვანვედრ'წყინო, მოვევივლინო ნათლის
 სევეცი.
 წარმაჯებითა ვანვევიგრო, სსუათაუცა ვარდამევი.
 დავევიგვინო ვანსრასევა ჩუქნი ვითარცა მახვილ.
 მკვეთრი.
 ივ. ტ.

1859-სა წელსა. შანტის. 18 ქ. ქუთაისს.

(*) ამ ლექსს გებჭდეო იმედითა მით რომ, შემდეგომში გტდება მთხოველი, არა ვარდახდეს რედაქციის განიხს, რომელიცა უამრ ვამოვეციცადებთა წამსულო ცისკრის ნომერებში.

ქართული უნაწავი ქალი

დ. თორმეტნი თუქნი.

(ქვემოთა ანუ.)

ერთი სოფელში (ოქროს მდინის) მუის
ძირიბაზგედ, ჰსცხოვრებდა ქვრივი ვინმე დედა-
კაცი, რომელსაცა ჰყვანდა ორი ქალი, ერთი
ნამდვილი თავისი შვილი, ხოლო მეორე
გერი. პირველს, ესე იგი ნამდვილს ქალს,
ერქვა სოფლი დ მეორეს მარიამ. ამ დედა-
კაცს თავისი ქალი სოფლი ძლიან უყვარდა,
გერი კი ჭირივით ეგვარებოდა, ამასოჯს რომ
სოფლი ცუდის სახ.სა დ მახინჯი იყო, ხოლო
მარიამი ანგელოზივით მშვენიერი დ სსა-
მოვნი. მინაყრს საქმეს სუთ სწავლი
მარიამი აკეთებდა: სხოს ალაგებდა, რეცხდა,
სწმენდა, ჰყვარავდა, ჰესოვდა, ქათმებს უვლიდა,

ერთის სიტყვით როგორც ყბრალთ გოგო
 ისე ემსახურებოდა თავის დედინაცვალს ზ
 სოფიოს; ასე გასინჯე საჭმელსაც თითონ
 ხარშამდა. მთელს დღეს ფერხს ზ გელს არ
 დააყენებდა ზ როცა დაღამდებოდა, ყველაზედ
 გვიან მოწყვეტილი ზ მოქანსუილი ჩაეგდე-
 ბოდა ხოლომე ღოგინშია. ეს საცოდავი რაც
 ყნდა არა მუშაობდა სახლში ზ კრანს იმათ
 საქმეს არალოკდა, მანც კიდევ დედინაცვალს
 ზ სოფიოს ეჭკვრებოდათ ზ თვალში ხიჭკვა-
 თა ჰქონდათ, ყურო ამისათვის რომ მარიამი
 დღითი დღე ყურო ზ ყურო ღამაზდებოდა.
 «რა კენა, რა ყყო მე ამას? ეს რომ სახლში
 იყოს, ჩემი სოფიო თავის დღეში არ გათ-
 ხოვდებარ!» იტყოდა დედინაცვალი, ამისათვის
 მარიამს დედინაცვლისაგან შეწყყება ზ
 ღამძღვა ყურო მოემატა; დღითი საღამო-
 მდის მოსვენება აღარა ჰქონდა; თვლები
 ბევრის ცრემლის დენით ჩაყსისხლოდნენ ზ
 საბრალთ მარიამი მალომლო, როცა ვი შეი-
 ძლებოდა ზ შეირიანი სოფიო ზ დედინაც-
 ვალი იქ არ იქნებოდნენ, განიხედებოდა ფანჯარა-
 რაში, რომლიდგანაც სოფიოს სასაუკაო
 სჩანდა ზ ამოხვრით ჩაიბუტბუტებდა ხოლომე:
 «ახ დმერთო ჩემო! ის დრო იქნება რომ
 მეც ჩემს დედამის გვერდზედ აიმსახურო-
 თხედ განვისვენო ზ ჩემს დედინაცვალს

« სოვიოს მოვრჩე, დედამიწაში წოღია
 ყოველიოვს ხსნიამოვნოა ამისთანა სიცოცხ-
 ლეხათ. »

ერთს ზამთრის დღეს, ყხაქმყურმა ჭ ზარ-
 მაცმა სოვიომ, ყვავილის კონა მოინდომა.

— მარია! ყუხრა სოვიომ თავის დას:
 წადი ტყეში, ყვავილები მაძიკრიოვე! მე
 ძალიან მაძინდა იძთი სყნი ჭ კყულში
 ვარჭობათ.

— მაგას რას აზობთ, დო? ყუხასყხა
 ვეთიღო-სყულოვანმა მარიაძმა. თოვლოქქქქ
 რადროს ყვავილებია? თქქსნ შეყუძლებელი
 რამ მოვინდომებიათ, ვახუხყუამდის მოი-
 ცადეთ ჭ მაშინ იმტყოს დავიკრევე, რაერ-
 თილა ვნებავსო.

— აი შესაძებელიო შენა! დაყუვირო დელი-
 ნაცვალმა, რომელიმაც ამთი ლამარავი სყლი
 ვაიგო. ყველა საქმესედ შენ ყურს ამბოვე,
 ვინდა რომ სყლი ვყულოველი დავრევილი
 იყო ჭ მუქითათ მყრს ვასკდეთ? ამ სათიში
 ტყეში წადი თორემ, ამ ქუხს შიგ თავში
 ვთხლოვამოი!... ყუხრა ჭ კინწის კვრით ვარ-
 ში ვაადლო.

მარიაძმა არ იცოდა თყ რა ექნა?!
 დმერთი ახყნა ჭ ტირილით მთას შეყუდვა
 ტყისაკენ. მყხუამდის თოვლი იყო, ვაყურ-
 სკლილნი ხეები კვდრებივით ვაქმეშებყლიები

იდგნენ; ფეხის გზა სრულყოფითი არხად სჩნდა. ყუბელური ქალაი აღიბობდათ შიდიოდა. საბრძოლ მხრამ სიცივისაგან ისე გულურჯებულ იყო, როგორც ღილა ზე კანკალიისაგან ფეხებს ძლივსა დათორევედა თოვლიში. ამ წუტლებში ბევრჯერ ინატრა სიკუდილი ზ სიბოცხლის იმედიც აღარა ჰქონდა. ხოლო ყუბელმა სხუა გზით გარდასწევიტა მხრამის საქმე. ცოტა კიდევ რი მალა ავიდა, მატარა მოვლანზედ ყუბელად დაინახა ცეცხლის აღი. მხრამი სამინლიად გაოცდა ამ მოჩვენებაზე ზ შეჭროთა. თავთ ნახვარ სული აღარ ედგა ზ ფხა თითქმის სუნთქუა შეიწევიტა. ამ შიშის მიხეზი მარტო ერთი ცეცხლი არ იყო: იმს გარშემო შემოსხლომოდენ თორმეტნი კაცნი, რომელნიც თორმეტნი თვენი იყვნენ, სხუა ზ სხუა სახისა ზ ასაკისანი. სამნი მათგანი თერთ წვერანი იყვნენ, სამნი ჭალარანი, — სამნი თითქმის მოსულნი ვაჟკაცნი, — ზ ყუბანსვენელი სამნიცა შშენიერნი ზ ტანოვანნი ახლოგაზდანი, მხოლოდ ერთის მოსუცის იანვრის ვარდა, რომელიც ამაღლებულ საგელიში იყო ტახტზედ იჟდა ზ კელიში ყავარჯენი ეჭირა. ყოველი ერთგარ ქმსზედ ვაჩუქებულნი ისდნენ ზ ცეცხლის აღს შესტეგოდნენ. ქართულით იტყვიან «სული ტკბილით».

რაც ყნადა მარიამს არ ეძინოდა, რავე სიკატკლას იმედი ცეცხლი თვალჩინ წარმოუდგა, მანც კიდევ გული ვაძმაგრა ჭ მივიდა ამ კაცებთან. თავი დაუკრა, დიდის შიშით ჭ კანკალით ორი სიტყვა უთხრა: «გეთიღონო კატრო! თქუწნი ღეთის გულისათვის ნება მამეტათ გავთბე მავ თქუწნს ცეცხლმწყდო.» ცხტყედ მქდლოშმა იანვარმა ნიშნად თანხმობისა თავი დაუქნია ჭ შვითხა.

— ქალი! რას ეძებ რომ ამ სიტყვეში ჭ ქვს-ხეთქაში აქ მოხსულობარო?

— ყვავილეებს ვეძებ მამო, ყუბასუხა მარიამმა.

— რას ანბოუ? ხამარში ყვავილეებს რა უნდა; ვითომც პოვნის იმედი გაქუსო?

— მე სრუდებთაც არა მძუწს იმედი, მაგრამ ჩემა დედინაცვალიმა ჭ დამ ვამაძადეს ყვავილების დასაკრეჯად, დამეჭადნენ რომ ვაღამხდევინებენ თუ არ ვაუვონებ ჭ ამ ყინვაში ყვავილეებს არ მიუტანო. მე შინ რაღა მიძიხევენებს, ამ შიებთი გავიყინები, შსთქუა ესე ჭ ტირილი ამოუძვა, გეთიღომა მარიამმა.

— ქალი! ნუ შსწუხდები, უთხრა იანვარმა, ბორბოტი ერთი დრო არ შეჩინებათ; ცხტოდვან წყნარად შირს ჩამოვიდა, მიუხსლოვდა შარტსა ჭ მისცა რა მას თავისი ყვარეჯენი, უთხრა:

— მამო შარტო, შიილე ხრძანეხლომა!

მარტი ცახტხედ ავიდა ჭ ყავარქონის
ქნევა დაიწყო თუ არა, ყვესრივ აღმა მალ-
ლად აჩნა ჭ გამოსცა სიმკვრეველივ სი-
ცოცხლის მომცემელი სიტუო: თოვლიმა
ღ ყინულმა გადნობა დაიწყო; ხეები ფოთ-
ლებით ჭ ბუტკეებით შეიმოსნენ; ბაღები
ამწვანდა; მინდვრები ყვავილებით დაიფინნენ.
დადგა გაზაფხული-მშუშნიერი ჭ სასიამოვნო
დრო წლისა, როდესც რომ თითქოს ყო-
ველი სგანი ახლად სიცოცხლეს იღებს.
ერთს ბუჩქ ქუშქ გაიმალნენ ის ყვავილები,
რომელიცა სოფიომ შონდომა, ისე რომ
ბუჩქი დაიფრა ჭ ჰგვანდა ჩხაღმეველის ხა-
ვერდის ბახრომებსა.

— დროით, დროით, მისძხა მარტმა მარია-
ამსა, რომელსც სინარყლისაგან აღარა ეს-
მოდა რა ჭ სულ ბლყოფა-ბლყოფა ჰგლოვდა
ყვავილებსა, — დაჰპრივე ყვავილები ჭ შინ
წადი, შავრამ არამც ჭ არამც, არავის ყთხ-
რა რაც დღეს შენ შეგემთხვა ჭ ნახეო.
შხოლოდ ერთი ამით შეგიძლიან ჩუშნი
შომადრიველება. კარგი ვონა რომ შეჰპრა,
მადლობა ყთხრა ამ მოგვებსა ჭ შინისავენ
გამოსწია. დედინაცვალს ჭ სოფიოს იმედი არა
ჰქონდათ შრამის შინ დაბრუნებისა. იმისა-
თვს ყურთო გაადღეს, რომ გავიჩხებულთყო
ხალმე ჭ თავიდგან მოეშორებინათ. ს'შინლად

ვაოცდნენ მარიამ რომ დაინახეს მრავლის
ყვაკილების გონითა. კარები გაუღეს. მარიამი
შევიდა თუ არა, სახლი მშუშნიერის სურნე-
ლებით ვაიძსო.

— ეს ყვაკილები სად დაჰკრიფეო? ჰკითხა
სოფიომ.

— აგერ აიქ, აი ამ შიის წვერობაზედ,
ბუჩქების ქვეშ ბაღახებში სამსეო.

— ბაღახებში? შიახე? სამინელი სარკვრ-
ველება! ეჰ, მაგრამ სულოროია, მე ხომ...

ყვაკილებს სუნვა დაუჩქეო ჭ მერე თავის
დედის კირკიტა ცხვირს აწნოსვინა მშუშ-
ნიერი სურნელები ყვაკილებისა; გუელი
სულო ყვაკილებით ვაიძსო ჭ ისე ყსინდი-
სობა ვასჩია, რომ ერთი ყბრალიო მადლიო-
ბაჲ არ ყთხრა მარიამსა.

მეორე დღობზე სოფიო ჩუშყულებსამებრ
ნაპარქექიასვით ბუხარს მიჰქლოძოდა ჭ ყს-
ქმობით სამინლოდ ამოქნარებდა. სოფიოს
საქმის გავეთება ძალიან სძულოდა. ამ მდგო-
მარეობაში ვიფივით ყეცრად წამოიძახა:

— ახ დმერთო! რა ნაირად მაძინდა მარ-
წყვიო! მარიამ! წადი ტყეში ჭ ამ სათში
დაძიკრიფეო, ჰსაქება ჭ დაამოქნარა.

— მარწყვი?! იანვარში?! ყბასყხა სწყაღმა
მარიამმა. საყვარელიო დო! მსხნარით რით
მივღებ. ამ დროს მარწყვი ვინაქნა — სად

ყნდა დაგპკრიფოვო?

— სეცა ყვევილიეობი იძოვნე, იძესეც იქ დაჰკრეფე. ზევრს ნყდარო ყბედოვ — რასეც გიბძანებენ შენ ის აღასრულო!

— მე შენ ვახწავლი როგორც დას ყნდა დაემოთხილოვო, დაყუვირო მარიაძსა დედინაცვალმა, ჭ ცოცხს ველი წამოავლიო.

თუ მარიაძი საჩქაროთ ვარძი არ გაქცეყოლიყო, ყთოყოთ ცოცხით ცტემებოდა. მეტი ღონე არა ჰქონდა, ყნდა როგორმე მარწყვი ეძოვნა, თორემ საცოდავს ამ ზამთარძი სახლოძიაც აღარ შეუძგებდნენ. ისევ იმ შთან შეყდვა ჭ მინამ თავის ვეთიღის მყოველგობთ იძოვნდა, მარწყვის წასტლახვედ მომეტებყოლი წვალგობა გამოიარა. ძლივსყობით ცეცხლის შიავნო ჭ დაეჩქარა რა ვატუობას, მოხსუცმა იანვარმა ჰკითხა მარიაძსა:

— ქალიო! ამ დროს ვიდევ რისათვის ვარჯიღობხარო! ხომ ხედამ რა ნაირი ქარიშხალი ჭ სიცივეა. ვხლთ ბყხრის წინ სახლოძი ყნდა იჰედო.

— მამაო! შეწყხებინათვის თქუწნისა მომიტევეთ. რავექნა, ჩემმა დამ ჭ დედინაცვალმა მარწყვისათვის გამამადევს ჭ ყუგან მამძახეს რო, თუ არ მიყუგან ცემით მამკლიამენო.

— ზამთარძი მარწყვი ვის ვაყუგონია? აბა რასაიქო?

— შინამ ლონე ღამდევს, დავიგული ამ მოეხსა, მერე (ჭირილი დაიწყო) ამ თოვლიში ჩეჭეები ზ სეკეყნოს ძილითი განვისქსნეფო.

— ქალო! ნუ ჰსწყხდები, ყუიხრა მას იანჯარმა. ბუნება, როძეგოსეც ჩუქს ვემხეხურე-ბით, ცდილოზს რათა ძენი თუსნი დაეცეს. ჰსაძეკა ესე ზ ჩამოვიდა თავის ტახტითგან, მივიდა ერთი მწეგროთან იმა შეკრებილებისა, მისცა მას ყავარჟეფნი თუსი ზ ყუიხრა:

— მძაო იენისო! მიილე ბრძანებლითა!

მევე შავხუკოსა იენისი ტახტსევე აბძანდა ზ ყავარჟენის ქეკა დაიწყო. ცეცხლის ალი ვახშირდა ზ მალეა აიწა: თოვლია ზ ყინულია დადენ, დედამეჩა ყვავილებით ზ ბაღახებით მოიფინა, ხეები ფოთლებით შეიმოსნენ ზ დაიწყეს ფრინველით უღადე-ულივი, სიძღერა, სტკენა... დადგა გაშავხუკით, რაც სუკის ყენლოდა ყოველინი ყვავილინი გაიძლინენ. მარწყვიც აყვავდა. ჭოტას ხანს ყვან მარიაში თვალითი ჰხედავდა, როგორც მარწყვი მოიძწიფებოდა ზ თითქოს თავლითი იმსებოდა.

— ქალო! დროს ნუღარ ჰკარგავ, ყუიხრა იენისძან, დავრიფე რაერთიც გინდა ზ ჩაილე. მარიაძმა ერთი კალითა გაავსო მარწყვით, მადლოზა ყუიხრა თავის კეთილის მყოფულებსა ზ შინისკენ ვასწია. დედინსკავის ზ სო-

ფიონს მარიაშის მოსკოვის იმედის არა ჰქონდათ ზე ძრიელთ გაუკვირდათ, რომ მარიაშმა კალთით სამხე მარწყვი სახლში შეიტანა. დედინაცვალთ ზე სოფიოთ მარწყვს გაოცებულთ მიჯარდნენ ზე ჭამა დაუწყეს. მარიაშს კი ერთი მადლოზატ არ ყუთხრეს. როგორც ეტყობოდეთ ყუძმყოფილონი ყუჯროთ იყვნენ, ვიდრე მადრიელნი. იმათ ყუნდოდეთ რომ გაუიხებულთ იყოთ სადმე.

ეს დღე არაუგერი. შეორე დილახე სოფიოთ ქლიაგი მოინდომა. მარიაშ! ქლიაგი მამინდა, წადი ტყეში ზე მამიტანეთ.

— დიდი ხანა ქლიაგის დრო წავიდა, ნახათ ყუბასყხა მარიაშმა.

— ვიცოც; მაგრამ სადღე ყუველილები ზე მარწყვი მოიტანე, ქლიაგსაც კარგათ მოიტანო.

— ყოველითუს ხომ ერთი ბედი არ მექნება, ყუბასყხა მარიაშმა; რახე მტანჯავათ დათ, ისეთი რა დავიშავეთ? მე ყოველითუს თქუშნს სიამოვნებასა ვუდღილოთ, თქუშნი ყუდმერთოდ შეკიდებით, აგრე არ ყუნდა, თორემ თქუშნი ნება არისო.

— ეე! ვანა შენ ჩუშნებით მადრიელიც არა ხრო? მაგების თქმა როგორ ვაბედე დედახედ ზე ჩემხედა? იქნება შენ ყუჯროთ ვწადია ჩუშნი სიკუდილი? მე მოთხრილოთ,

სამდეგლო, აჲ შენის ცუდის ზნეობით სა-
დამდის მიახწევენე შენი თავი!...

— ჩუქნთან ცხოვრებას შენ არაუნა ვთხ-
ოვს, დაუყვირა ბოროტმა დედინაცვალმა;
თუკი გეჰჯერებთ, სადაც ვინდა იქ წავთ-
რიე — თახუთახივ ვზა ვაქვსო, შენი ჯგლის
დამჭერი არაუნ არის, შე სამდეგლო შენა.
შე... ჰ მუშტვირა მოუყდრა, მარიაძმა ტირილია
დაჩქო ჰ მსოქება:

— რა ვენა? ვის ყუნდა მიჯადვე ახალიგაზდა
ქალი? გლიხავსავით ვარჯარ სიარულის ჰ
თხოვნას ხომ ვერ დავჩქეფო.

— იგლიხავე თუკი მოჩქელოებისთხოვნა ვინდა,
დედინაცვალმა ყოხრა, თუ არა, ვინც ვაჭ-
მკვს ჰ ვაძმკვს, რასაც ვეყუნებან ვაუგო-
ნეო. ერთის სიტყვით: ქლიავისათვის წალი
ჰ ჯგუთ ცარიელია მოხვლია არ ვაბედოვო,
თორემ ამის ყყურეჲ?! ამ დროს მუგყუნა-
ლისკენ ჯგლია გაიშვირა. მარიაძი შიშისა-
გან ვარძი ვავარდა ჰ მოას შეყდვა. თავ-
დალყნყული თხვრით წყნარად მიდიოდა.
სული თავბედს იწყევლიდა რომ ამათთანა ბო-
როტების ჯგლიში იყო. შემდეგ ზევრის
ტანჯვინა იმოუნა თავის კეთილის მყოფელ-
ნი, რომელნიც ატრეოვე რიგით ისხდნენ
რიგორც წინათ, ყუროს-ყნკროსობა წმი-
ნდათ იტუქშობდა მათ შორის. ჯგერ მარიაძი

ცეცხლითან არ მიხუროიყო, რომ იანვარმა შემოსძახა:

— ნუ თუ ამ თოვლში თავის დაღუბვა გინდა, შუთო ჩემოვო? სულ მოვბში რას დაეხეცები, ნაცვლად იმისა რომ სახლში იყო ჭ ზუხარ წინ ახუხებოდევო? თუ ჭკუა გაქვს შენ ამ ზამთარს ნუ ყხუბრები, შინ წადი, ან ჭქსოვე, ან შეკვერე, ან სხვა რამ საქმე გააკეთეო?

— რა ჭქნა მაძიო! გიჟი ხომ არავარ რომ ამ ზამთარში მუხლსვედ თოვლის ურევდე ჭ მოა-მოა დივიდოდე. უწინაც მოძიხსენებია ჩემი აქ მოსვლის მიხუზი, ჩემი და ჭ დედი-ნაცვლია. ჩემა დამ დღეს ქლიავი მოინდომა ჭ თუ არ უძოვნე სახლიდან გაგდებს მიპირობენ ჭ აბა რა ჭქნაო?

— დიდი ხანია რაც შემოდგომა გავიდა, ხეებს არა თუ ქლიავი, ფოთოლიც არ შერჩენათო.

— გეთიღნო კაცო! თქუშ იყავით აქამდის ჩემი მუარველანი რო კიდევ სული მიდგა, ხოლო ერთს თქუშნებან ვარ მადლობელი; ვიცი რომ ეხლაც არ მოინდომებო ჩემს უბრალოდ დაღუბვასო, უნასუხა ტირილითო.

— შენი განთავისუფლების დრო მოსულია ბოროტი კაცობან, უთხრა მარიამს იანვარმა ჭ მივიდა ერთს თმა ჭბლარინანს კაცთან,

მისცა მის თავისი ფავარჯიანი ჭ ყუახრე:

— მძორ ვნენისთვე! მიდღე ზძანებლოზა!

— ვნენისთვე დარზანსყოყრად ტიკტვედ ავიდა ჭ ფავარჯიანის ქნვეა დანიწყო. ცეცხლია გაძრივოდა ჭ ისეთი სიძხოვლე ვაძოსცა, რომ სიმვერგვლივ ქეშქანა გათბა; თოვლია ჭ ჟინყული იმ წამსვე ვადნენ, დედაძიწა ბაღოხებით დანიჟინა, ხენი ფოთოლეებით შეიმოსნენ; რომელოსც ბაღოხს ჭ არც ფოთოლებს ზაუხყუას სიახლე არა ქეზონდა. თითქოს ზყნება ცყუდ დარს ჭ საცივეს მოვლოდა. ფოთოლეები სცვინდებოდნენ ჭ სიითვენაც ყუნდოდა იქით მიარბევინებდა, ცოტა მოშორებით ქლიავის ხე იდვა, რომელოსც ისე ვსხა რომ თითქმის ცოტეები ემტკვრეოდა. ძარიამმა დანახა თყ არა მიგარდა ჭ ზვერა არყა, მაგრამ თახის მეტი ვერ ჩამოგდებინა.

— ვეყოზა, ვეყოზა, დყუყვირა ვნენისთვემ, მეტის იმედი ხყოღრა ვაქუს. ვეყოზა რაც ჩამოაყრევენყო.

ძარიამმა დემორჩილა; ეს თახი ქლიავი ჟიბეძი ჩიანიწყო, მაღლოზა ყუახრე ამ ცეცხლსა ჭ შინ წავიდა. სოჟიომ რა დანახა ძარიამი დედს ყუახრე:

— დედავ! შვონია ძარიამი ცარიელია მოდისო.

— მეც ევ შინდოდა, ყუახსყხა ზეგერმა,

ზანჩყოს ამოგვრამ ჭ სუკუყნოდ მოვრჩიებოთ.

— ამ ლაშარაკში მარიამი სახლიში შევიდა, ის ოთხი ქლიაჯი დედინაცვალს ჭ სოჯიოს მისცა. როცა შეჭამეს, მარიამსა ჰკითხეს, — რატომ ბეგრი არ მოიტანეო? ამის-მეტი არ იყოო?

— ბეგრი იყო, მეგრამ ხე აღარ დამან-რევენეს რომ ჩამამყურევენებინაო!

— აი შე საბაგელიო შენ! მიუვიო ბებერმა, იმთი რას გეძინოდ; იმთი ყურს რათი უგდებლიო?

— სტყუის, წამოიძახა მართლად მახინჯმა ჭ ცუდის ზნისამ სოჯიომ, გზაზე გახეთქილა ჭ ჩუშნი ოთხი მარცვლიო მო-გვრტანა — ასე ჰვინა სასუნებელიო გვინ-დოდაო.

— ეს ქლიაჯი სად დაჰვრიფეო, ჰკითხა დედინაცვლიმა.

— აგერა, აიმ შიის უკან წვერობაზეო.

— მე თუ სწორეთი არ გავიგე არ იქნება, მსოქუა სოჯიომ, ყოყოთი მე თითონ იქ უნდა წავიდეთ. რას ანბობ, საბატონო ქლია-ჯია, მეგრამ ვაჲ შენი ბრალი თუ გვეტყუეო.

— რას ანბობ, სად მიხვალ, რაძღენჯეგრ უთხრა სოჯიოს თავის დედამ. ვთხვლოც იქნება, გავიგებთ შენ ტყუილითი რათი მიხ-ვალიო. უბრალოდ სტდილიობდა დედა რომ

სოფიო. დაეყენებინა. სოფიო. თავის ნება ზე შეყ-
პოვარი ქალი იყო, დედის სიტყვას თავის
დღეშიც არ შეისმენდა ხოლმე. წინააღმდეგ
დედა ყოფილ ასრულებდა ქალის წადილს,
მთას რომ წვერზე მოექცა ყველად ცეცხლის
აღი დაინახა, რომლის გარშემო თორმე-
ტნი კაცნი მშვიდათ ასდნენ ზე ცეცხლის
შექცქროდნენ. მათგანი ერთი იანვარი ყმა-
ღოესი სხუთად, იქადა ზე გელში ყავარაფენი
ექნოდა.

შეყპოვარმან სოფიომ ამ კაცებს სალამიც
არ მისცა ზე პირდაპირ ცეცხლითან გასტვი-
ზათ მივიდა.

— ქალიო! შენ აქ რა გინდა? ზვითხა სიტყვის
მეფემ ზე ზმანებელიძე.

— არა, შენ რა გნებავს, შე ცეცხო ზე-
ზერო შენო, ყმასყხა გარყენილიძე სოფიომ.

— ახლო კი დრო მოვიდა! აღმოსაქუბ
სამნელიის გმით გაბოროტეზილიძე იანვარიძე.
ცა ღრუძლით მოიკვარა მოხყცმა წარზგბი
მოიხმეჭა ზე ყავარაფენის ქნევა დაიწყო.
ცეცხლი თითქმის ჩაქრა, სამნელი ქარი ამო-
ვარდა ზე თოვლა დაიწყო, ასე ეგონებოდა
კაცსა, ცა ზე ქუშყანა შეერთებულაო.

სოფიოს შიშით გული გაუსკდა ზე შინის-
კენ ფეხი გაჩქარა, მადრამ იანვარს სად
წაუვიდოდა. ბუქს პირზედ აქრიდა ზე თვალებს

ყბწელებდა. ყელამდი თოვლია შემოადგა. ისე გაუჭირდა რომ არამც თუ ვეხსაც ვეღარ აღვაძდა, ვერც ვი ინბრეოდა ჭ შივ თოვლიში დარჩა. იმისი დედა იმ დროს ფანჯარაში იყურებოდა ჭ საშინლად ჰსწყხდა რომ სოვიომ დაიგვიანა. დრო ვადიოდა, მაგრამ ქარი ვიდევ თავისას არ იშლიდა. ბებერმა თავის ძონძი ქათიბი ვადიიკვა — მალა მოიფარა ჭ ქალის სამეზნელოდ წავადა. ქარი ყურო საშინლად ამოვარდა ჭ თოვლი ისე აყრობ რომ, თვალში თითი ვეცტევიანა არა ჩნდარა. ქარი ბებერს ხან საით სტყორცნიდა ჭ ხან საით, ხან თოვლიში ჩაჰვლომდა ჭ ზედ თოვლის ვადაყროდა. ამ შეწყყებებაში მაინც ვიდევ სოვიომ არ ავიწყდებოდა ჭ იმის სახელსა ჰვეროდა:

— სოვიოჟან! შულო! სადა ხარ, დამენახვე! მაგრამ პასუხი არ საიდგან ეძლეოვოდა: ხოლო ქარი ბლყილით თითქოს ყყბწებოდა ბოროტს ბებერსა: შენზედ ახია, შენ რო მარიაში ისე არ ვეცანჟა, ევ საქმე არ მოგივიდოდაო. ყურო ჩამოზნელოდა. ბებერს სრყოლებით არ ესმოდა საით მიდიოდა. ყეცრივ ერთს ხეს ისე დაეჟახა რომ ვყომყოტელი ჩამცვრია. ხის ყვან ყმყოლი შეესმა, მივიდა ჭ ნახა თავის ქალი სოვიომ ჰვედარავით თოვლიში ჩაულოყლი. ძლივის-

ყოფილი ფეხსევე წამოაყენა.

— სოფიოჯან! სოფიო! ადე შვლით შინ წავიდეთ, თორემ ვალყებებით!

— რაღა უნდა, წავიდეთ, დაუხიობელი ვეღარ გადავრჩებითო. ძლივს ყუნხევი ნახევარად კუდარმა სოფიომ. ეს სულ მარიამის ბრალია. აქ აიმ წვერობაზედ თორმეტი თველით-მაქსნი ისხდნენ: ქარიც იმათ ამოადგეს, თოვლიც მოიყვანეს... ჩუშნ რომ იმას ვარგათ ვეკიდებოდით ეს იმისი მადლობა, იმას საძაგელისა იმისიო... დამცადოს... ერთი შინ მივიდე გერათ...

— მართალია, შვლით, მაგრამ რაც უნდა იყოს ჩემი გერია ზე შენი და! ვინ მოიფიქრებდა თუ ჩუშნ ის აქამდინ მიგვასწევინებდა. ადე შვლით წავიდეთ. ერთი კი შინ მივასწიოთ ზე მე გაუყრიგეფ იმასო... ქალი წამოაყენა, ორიოდ ნაბიჯი გადასდგეს თუ არა, ისეთი თოვლი დაუშვა ზე ქარი ამოვარდა რომ, ხეებსა ჰგლიეჟდა ზე აბა იმათ რას უზამდა?! ორთავენი თოვლიში წაიფიქნენ ზე ერთი ადლი მეტი თოვლი თავსევე გერათ, დასასრული ძლივს ეღირსათ მათ სულის, რომ განშორდა ბორბოტი სხეულოთავან, ვითარნიც სოფიო ზე თავის დედა იყვენ. მარიამი დედინაცულის ზე სოფიოს დავკიანებისათვის საშინლად ჰსწყებდა, მალმალ ფან-

ჟარაში იხედებოდა, მაგრამ ისეთი ვორიან-
ტელი იყო რომ სრულებით ვერას არჩევდა.

— რა ვქნა? რა იქნენ? უბედურება ხომ
არა შეემთხვათო? ბევრჯერ ამბობდა კეთილი
მარიაში, ვანჟარაში სამთელი დასდვა, რომ
ეგება ამის შექცევა ვაჟა გამობრუნეთ. ღმერთს
ვხვეწებოდა იმათ მძუღობით დაბრუნე-
ხასა. თოვლი გადაიღო, ქარიც ჩაუარდა, მა-
გრამ ისინი კიდევ არსად ჰსჩინდნენ. კეთილ-
სულოვანმა მარიამმა მთელი ღამე ღოცვაში
ღმ. შეწყუხებაში ვაჯარა. იმედი ჰქონდა
რომ დღითი ყოყოთი მოვიდოდნენ, მაგრამ
დღითაც არავინ მოვიდა. მარიამმა მესო-
ბლები მოაგროვა ღმერთს სძებნელათი ვა-
ვიდა. ბევრი ეძებეს მაგრამ ვერ იპოვნეს.
შემდგომ გაზაფხულისა, ერთს დღეს, რო-
ცა თოვლი სრულებით აღარ იყო, ორთა-
გენი სოფლის შეცხვარეს ეპოვნა. მარიამმა
შეიტყო თუ არა, სძირისტიანოს წესით,
როგორც რივი იყო დაბარხვინა ღმერთს
იმათ მძუღობით სული ამას დარჩა.
ჩვიდმეტის წლისა რომ შეიქნა ყურო გალი-
მასდა. ბევრი ვაჟი ეშუდებოდა იმისათვის, ხო-
ლო მარიამი სულიელი ქალი არ იყო რომ
როგორმე შეცთენილიყო. წვრილიად მოი-
კითხა ღმერთი თავისავით კეთილი ღმ. მძუღი
ახლოვანდა შეერთო. მხახვი ამბობდნენ, რომ

მარიამი ზედნიერად ჰსცხოვრებს & შვილიშვი-
ლობს ქმარზედა, რომელიც ყოველთვის ცო-
ლის მორჩილებასა ცდილობს. მთავრობა
მარიამისათვის ქმარზედ დამყარებულა, აფრო
მის კეთილზნობაზედაო!....

ზ. ხიბროვი.

შეთქმა

მევეს ირაკლის მეორესზე

საქარაგულოში.

დღეი ჩემის ბატონიშვილის თეკლოესაგან
ნათქოშია 1844-სა წელსა.

გგონებ ამ 1844 წლამდისინ, თახმოცა
წელიწადი იყო, როდესაც ეს მომხდარა
საქარაგულოში:

ერთს შეუღამეზე ცოცა აღრე, ქრისტე-
სია ღუდელია ხლოება მევეს ირაკლის, საიდუ-
მლოს საქმის მოხსენებლად, რომელიცა
მაშინვე მიუწვევია. მევეს აუჩქარებელი
კიოხვა. — «მაძო ქრისტესიანე, ამ ყდროითი
რა საჭიროება ყნდა გქონდესო?

ქრისტესია ღუდელის ჩქარი მოხსენება.
— ჩემო ველმწიფევე! გაწყვეტას ვიბრებენ
ცოცა-შვილითო.

„მეფე დაშვლებით. — რას ანობ მღუღელო, მე მაგას არ დავიჟერებ, ამიტომ რომ თავი განწირული მიქუს საქართველოს ბედნიერებისათვის. მე არავისათვის არა დამიმევეებიარა, თვნიერ წყალობისათ!

ღუღელი ვიდეკ აჩქარებით: (აღარ დააქლის სიტყვის შესრულებას)-შენი ჭირიდე რასაც ბძანებთ მართალია, მაგრამ პატა ბატონი-შვლს გაუბრიყვებია, რაუღენიდე თავადიშვლები ჭ დავით ბატონიშვლიც. (აბდულო ბეგის შვლი.)

„დავით ბატონი-შვლი? ჩემი ახლო ნათესავი? ჩემი ვაზდლი? ჩემი საყვარელი შვლისავით? არ არის დასაჟერებელი.“

— ბატონო, ღმერთს გეუცებით, მართალს მოგახსენებთ.

ახლავი აჩქარებით კითხვა მეფისაგან. „მითხარი, როდის აპირებენ მეგ ბოროტს ახრს?“

— ჟერ არა ჩემო კელიქიუვე.“

„მაშ ჩვრილოდ მიანბე?“

— ჩემი მოჩავე ვახლავსთ, თქუსნი პატარა ბუბუთა ქაღის, ქეა.ევან ბატონი-შვლის მიძის ქმარი, დათყნა ფეიქარი, რომელიცა აღსარებაში აღიარა, რაც დაწყობილობა აქუს პატა ბატონი-შვლს თქუსნხე. გუშინ სლამოს უამხეღაებარებინა პატა-ბატონი-შვლს

ფეიქარი დაიყნა, მრავლის წყალობის და-
წირვების შემდგომ, ჯერ ფიცი გამოეგო-
მეინა ზ მსუკან ფიქო. —

«შენ ხომ ჩემს სამსახურში ერთგული ხარ,
რადგან შენა ცოლი მეფის სსახლეშია
ბიძათ, შენ უნდა იცისრო ჩვენი შეყვანა
სსახლეში, რომ ერთიანად ამოვადლოთ მეფის
ირაკლის თესლით, შენ ნუ გეგონება ძარ-
ტოვა მე ვიქო ზ მარტოვა მე გეყბნებოდე
ამს, ამ საქმეში ზევინა ვართ: თუა მე,
აბდელა ზევის-შული დავით ბატონიშული,
თუა მეფის ირაკლის ახლო ნათესავი, დიმი-
ტრი ამილახვარი, იმის შული ალექსანდრე,
დიმიტრი ციციანიშული, გილისბარ ბექთაქის
შული ზ ამის შული ასე, რომელნიც ამ
ყაძათ აქ ქალაქში ვიმყოფებითო. ახლო შენ
ერთი საქმე უნდა შემოგვძღვნა, შენის
მეტი ამ საქმეს ვერავენ ვერ შეასრულებსო.
რადგან ჩემი სანდო ხარ, ამისთვის ხვალივე
უნდა წახვიდე ვახეთში, ჩემს მგვობრებს
ჩემი წიგნები წაუღო, რომ სჩქნათო
ჩამოვიდნენ; (*) თუ ამ ჩემს ბძანებას აღას-
რულებ, როდესაც მეფედ დავჯდები, შეე-

(*) კახელები მათი ბატონიშულს ეს მიუდგებოდნენ,
ხოციერთი წინააღმდეგების მეტი, რომელთაც ჩამოთამყული
ქქონით სსული მეფის ირაკლისაგან. ა. გ. ი.

ზილა: ახსნაყრძულობას ღ ერთს ვარგს
 სოფელს გიჩქალობებს ერთგულობისათვისათ,
 ოღონდ ეს ჩემი ბძანება აღასრულო ღ ეს
 ჩემი წიგნები სჩქაროდ წაიღეო. თუცა ის
 წიგნები გამოერთმევიანა, მარამ ზვიქრი მოსვ-
 ლოდა, წავლო ჟერ ჩემს მოძღუარს ვნახ-
 მო; იქილამ ჩემთან ვიახლოთ, მოხვდა, დიას
 საჭირო საქმეზე მივდივარ ვახეთში ღ ვთხოვ
 აღსარება მათქმევიანოთო. მაშინვე ეპკლესია-
 ში შევიყვანე ღ აღსარება ვათქმევიანე, რომე-
 ლმაცა პირველადვე ეს ანბავი მითხრა: ვა-
 ხეთში ვიახლოებოთ, სადაც გზებზედ დიდი
 შიში არის ღვეკებისა, მუშინიან გზაზედ არ
 მამკლან საღმე, ამისათვის ადრევე აღსარების
 ღ წმინდა საადუმლოთაი განვიწმინდები ღ
 ისე წავალო. როდესაც დაასრულა ღ ყველა
 მითხრა, დიდათ შევსწუხდი; ბევრი ველა-
 პარაკე ღ რას ყოფიოთ დავაჟერებინე აღარ
 წასულიყო ღ ის წიგნებიც ჩემთვის მოეცა.
 ეს წიგნები ახლოყხედ ქონიყო დავერებუ-
 ლი, მაშინვე არღვიან ღ ჩამაბარა. ახლო
 თქმწათვის მომიხსენებია ეს ანბავი ღ ახლო
 თქმწათვის არისო ჩემო ველმწივევ!

მეუკს ებძანებინა. ეხლოვ წადი ქრისტესია
 ღ ჯღელიო ღ დათუნა ზვიქარი აქ

მომკვარეთ.» (*)

დაუყოვნად ქრისტესია ღუდგული, დაიყნა ფეიქარი მეფის ირაკლის წინაშე იდგენ ჯ დატა ბატონშულის წიგნებს კითხულობდა ზოგიერთს ვახელებთან მიწერილს. მეფეს წაკითხვა რომ დაესრულებინა, მალთა აფხვდა ჯ გულ მტკივნეულად ვთქვა. — «ყოველით გულთა მხილით ღმერთო! შენ ხომ კარგათ იცი, მე ქართველები როგორ მიყვარან! ჯ ან იმათივს გული როგორ მტკივა, მრამ ჩემი ერთგულება ჯ სიყვარული ვერავის ვერ დავანახვე; არ იქნა იმათი გული არ ვასწორდა (*)» ჩემზედ. კარგი ქრისტესია ღუდგული, შენ წადი ჯ ახლა მე ვიცი.» დაიყნა ფეიქარი კი სსახლიდამ არ ვაქმო, მხოლოდ ერთს დაფარულს ალაცს დაემძღა. იმღამესვე შესდგომია საქმეს ჯ თავის

(*) იქნება გაიკურნონ; ანუ ბატონშული ასე საქარა და განუხველად როგორ ენღო დათუნა ფეიქარსათ. როგორც გამიგონია, მეტი თაქნელი უოფილს და განუხველი, არა რეულიერი მეფის ვახტანგის შული ესე ააყცა. არა ჭკვანებია გონიერს ვასუძცის, რადგანც დათუნს ცოლი მითათ იყო სსახლები, აღარ უნდა ნღობიუთ რაც უნდა სნღო უოფილთუო ააყცა ბატონშული?

(*)» არა მგონია სიერთოდ იცმოდა ამას ქართველმა ჰმე? ან იქნება გაეყვრებული სიტუცა იქონს?

წინააღმდეგეები შეუბუნია. მე შეგონია იმისთვის შეუბუნია ისე ჩქარა, რომ არავის შეეცყო; იმლაშეს რომ შეეცყოთ, პატა პატონიშვილი ჭ ახდყოთ ბევრის შვილი დავით, თავიანთის ერთგულის ქართველებით გაიქცეოდნენ ჭ მაშინ ვინცის როგორ იქნებოდა საქართველოს საქმე? მეფე ირაკლი იქნება ვერ გადაეგდოთ, ვინაჲდგან განძლიერებული იყო საქართველოში, მაგრამ ბევრი სისხლივი დაიქცეოდა ქართველებსა, ამისათვის რომ, გარდა ზოგი ერთის დიდი გაცეზისა, სხუბც ბევრნი რეყოლან ამ შეთქმაში, მეფეს ირაკლისაც შეუტყუვია, ვინცა რეყოლან, მარამ აღარა დაუდევნიარა, რადგანც კარგათ იცოდდა, როგორ უნდა დაეძალა იმათი განზრახვა, ამისთვის აღარ გამოჰვიდებია. ამის ქვემოთ ჩანს რომ ასე უნდა ყოფილიყო.

დაუყოვნად იმლაშესვე დაუბარებია თავისი დიდ გაცნი მეფეს. დიდგაცებს ჩვეულობა ჰქონიათ, ბევრჯგელს უდროოთა დაბარებისა საჭირო საქმეზედ, ამისთვის ჩვეულებებისამებრ მივლიოთ, მარამ როდესაც სასახლეში შეყრილიან, მეფე ირაკლი ჯგერ გამოჰმანებუელი არ ყოფილა საღიხინოში, ამაზედ ეჭვში შესულიან ჭ ვითხუა დაუწყვათ ერთმანეთისათვის. — „ეს რა უნდა იყოს ამ უდროოთ სულთერთიან აქ შეგვეყაროთ?“

ამ დროს მოსამსახურეს კარები ვაჟთა მეფის სენაკიდგან, ხადაც პირველი დიდი კაცი მიუწვევია მეფესთან. ამასვე უფრო, შეწყუბუყლან, მარამ ვისგან რას შეიტყობდნენ?

ის პირველი დიდიკაცი მეფესთან რომ შესულია, პირდაპირ შეუხედავს, უნახავს, თახახს თავს, ხატების თახახს ფარდა ჰქონია გარდახდილი, ხატების წინ სახარება სვენუბუკა, ამის მარჯვენეს მხარეს მეფის მოძღვარი მდგარა სრულიად შემოსილია ჭ მარჯვენეს კელით ჭკვარი სჭერია, ამის ცოცხა მოძორებით თუთ მეფე მდგარა მრისხანეს სახით ჭ სენაკის კუთხეს თან ორი მოსამსახურენი განკრძალულები, ხანგაღის ცარებზე კელოვ ღწყოზიღნი.

ეს უცნაური სანახავი რომ უნახავს დიდკაცს, შიშის ზარსა აუცაცნია ჭ დიდად შემკრთაღო: ნამეტნავად მაშინდელი ღწუთის მოშინი ქართველები, სარწმუნოების ძლიერნი მოსაზნი, ამისთანა სანახავს, რომ ნახვდნენ ჭ თავის მეფეს განრისხებულს დაინახვდნენ, თუენდა იმ დიდკაცებთაგანი ორგული ჰყოფილიყო ვინმე, მაშინვე ვაჟთა გამოცეკოებოდა.

ამისთან მეფეს ირაკლის უთქვამს მრისხანელ.

— «წინ წამოდევო.»

კრძალუთი ჭ მოწიწებით წამდგარა.

— «ერთგულთა ხარ ჩემო?»

ახლა მე ვიკითხამ, თუნდა ორგულთა ერთგულიყო, შეგებოთ წინააღმდეგი მოვსხენებანა ჰირის-ჰირ თავის შეფისათვის?

აი იმ დღი კაცის პასუხი.

— ჩემო ველიწიყო! რას მიბძნებთ. დედა მიწა უნდა გასქდეს ჭ შიგ ჩამიტანოს, როდესაც თქვენს ორგულთაას მე ვიფიცებო.

კიდევ შევეს კითხვა.

«შეგიძლიან შენი უკანასკნელი სისხლი შემომწირო მსხვერპლად?»

— დმერთსეფიცებით, ჩემი უკანასკნელი სისხლი, ყოველთვის მსხვერპლია თქვენსა.

«მაშ მოდი გვარსე ჭ სხარებაზე დაივიცე ჩემს ერთგულობაზე ჭ რაც გიბძნათ ჩემი ბძანება აღასრულო.»

შეუიცების შემდგომ.

— «ახლავე შენის აძალით შეიარაღებული წადი, პატა ბატონიშვილს შემოერთცი ვარს, იმის სახლიდგან არავინ არ გაუშოთ, თორემ დიდად შეწყინება ჭ თოფიარაღიც ჩამოართვით. ვინცოტბაა, თუ ვიბხვა რამ დაგიწყოსთ უთხარით: თქვენ არა იცითრა, რისთვის დააჭვრინა შეფემათქო.»

მაშინ შევის უბირველიესნი წინააღმდეგნი სუთ ქალაქ ცვილისში ყოფილან, შევის ირავლის სწინააღმდეგოდ.

პირველის დიდი კაცისათვის ღარიბებმა რომ მიეცა, მეორეს მოხამსხურეს სხუა კარები-
დგან გაეყვანა, სხუა დიდ კაცებს კვლავ
გაგოთონა ამისი აზრით. მასუკან მეორე დიდი
კაცი შეეყვანო, რომელსაცა პირველის
შხვაგვარად დაევიცა. ამისთვის ებძანებინა.

«მეც შენს ამითი წელი ზე დავით
ბატონისთვის გარს შემოვიტყვი.»

რატა ვაგვტყვიო, ყოველი თუთოყუთოდ
შეუბნობო, მრამდ დამატრი ამიღობვარს
მოყსწვრიო ვაქცევა ზე ვინ იცის სდ გვარ-
დნალო.

ვინც ამისთან დიდ კაცები ღარიბიღონ,
ხომ აღარა შეხვედრობო ვაგვზენა; ახინაც
დაევიცებინა თავის ერთოყუთობასე, ამითაც
ისე შევიცათო როგორც სხვებს. მეს რომ მორ-
ჩომილიყო მეფე, ამითთან ვამოსულო ზე
ყველასათვის ყოქვამს.

«ახლო შევიძლიანო თქმულს სხვლებში
წახვიდეთ, მრამდ რაც მოხდა, ყბრადიოდ
ხურას იღობრავებო.»

მეორეს დიღობედ, ქართლგახეიოდგან
თავით აზნაურნი ზე პირველი სხუის შუღება
გლოხნი, აქ ტუილისში დაუბარებო, მკურ-
სხუის მსრბოლოელებით. ვარდა ამისა, რაც
შოქში პირველი კაცი ყოთვიღონ, ახინაც
დაუბარებო.

დიდი ხელის შეყრილა ე. ჭვილისში, მარამ მიზეზი ვი არ იცოდნენ რასიუს დაე-
ბარებინა ჭ ან მყრობილნი რად დაეჭირათ?

როდესღ სული ერთიან შეყრილან, ამ
დროს ერთს ხელმოხე მძანება გამოცლა მე-
ფეს არაკობს. ახელი დავახე, ჩემს ხსახ-
ლოში უნდა შეიყარნენ ყველანია: ხს. სული-
რონ წოდება ჭ მოყლი სყოროვი.»

აბა ვაღა დაკოდებოდ? დედა ანტონი
კარელი ვიხი, ხეწროველიონ მღუდელ-მო-
რება, ან. ხამენდარ ტემა, სრდოები, სხუ დედა
კაწნი ჭ მოყლი ხეწროველიონ გამოიჩინილნი
კაწნი, მეკას ხსახლოში შეყრილან.

ამოყნი ხელის ხელხანარში ხომ ვერ დაე-
ტყოდ, რომელს: ცა თცდა თათი ადლია სი-
გრძე შქონაა გაზანდრისა, ამისიუს გარედგან
ხელხანარს რუსები აუჩევიათ ჭ მოაჟირხედ
მამდგარა ხელის, რიამ ჭდევესაგან ნემსი
არ ჩავარდებოდო. ამ შეყრებოლებში,
მეფე არაკლია გამოზმანებუყო ჭ თავის ად-
გარის დაჟგდრო ვაჟგვრებით; ვა არავი-
საიუს ვაუცაია.

ბარის ხსს უკან, მყრობილნი შემოყ-
ყუნათ ჭ მეკას წინ მოშორებით დაუყე-
ნებოთ; ამითან ჭ ამ შეყრილობაში, მეკას
წამოიჩინებია, როგორც მოჩივრის, ხედა
გადმოძახებით ყოიქუას ეს ს. ტყუები.

«დღეს საქართველოს დიდებულნი, სულ ერთიან ეჭა ხარო შეყრილნი. მე თქუწნთან ვჩივი, არა მეფე, არამედ როგორც მოჩივარი; წინაშე ღმერთთან ვამეცით პსუხი, თუ ჩემს მეფობას მოხედოთ ჭ მეფობასთვის გამამართლოთ. გვეკვდრებით ჩემში ჭ მათში (ჯელი მივით პერობილებზე.) სწორე სამართალი მოახდინოთ. ჰკითხეთ: რას შემართლებოდნენ, რომ ცალმულით ვაწყვეტას მინარებდნენ. საქართველოს დიდებულნო ჭ მდაბალნო! ღმერთს თავლებათ გამლევეთ, თუ ჩემზე უკეთესს მეფეს ამოვნით საქართველოს ბედნიერებისათვის, მე ჩემს გვრგვანს იმას დაუყოცავ, ჭ თუ ვერ ამოვნით, მაშინ მემართლებოდნენ, რომ ვაწყვეტას მინარებდნენ. ცარიელ ღითონის სიტყვით არ გეყუხებით მე იმას. აი ამათი (ვიდევ ჯელით უჩვენებთ პერობილები) მიწერილი წიგნები.» მდივანბეგისათვის მივცა ჭ იმსაც ხმა მალღივ წიგნიოხა. წიგნების წაკითხვის დასრულებასთანვე, მთის ხელხნი აღვლებულან ჭ იმათი დახორცვა მოვწოდებინათ იქვე, მრამ ყველანი მეფეს დაუქმვდებია. როდესაც დამძვლებულან, მეფე წამომდგარა ჭ თავის სწორში შესულა. მაშინ დიდს ანტონს ქათალივოზს, ბევრი უყვედრებია თავის მძისწილის დავითისათვის ჭ მეფის ირაკლის

ჭირნახული მოუგონებია იმაზე. ამასთანავე სახლობო სამართალი მომხდარა აკობარის მირძა რიყეზე, სდაც დღეს ნუმენცები დგანან. ყროზილიებს, მეფის შემტოდვობაზე თავი დაუდვიათ, რომელოთა სახლობო განჩინება იქვე აუშენებიათ ასე.

«მატა ბატონიშვოს მესხიმე თავი გადღებინოს; აბდულო ბეგისშვოს დავიას ვგრეთვე; დიმიტრი ამილახვარს ყმა ჭ მამულია ჩამოერთოს; ამის შვოს ალოქსანდრეს ცხვირი მოეჭრას, გაზევა დავსხიპოს ჭ ყსო ქქსყანაში გაიგდოს; ელისბარ თაქთაქის შვლი ცეცხლში დაიწოს, ამის შვოს ისეს ცალი თქალი ამოერთოს ჭ ერთი გელი მოაგდებინოს, ჭ დიმიტრი ციციშვოს ყნა მოეჭრას.» (*)

რასაკურველია ვრძლიათ იქნებოდა განჩინება დაწერილი ჭ არა ასე მოვლოდ. ესენი სული ბატონიშვლის დედინემისაგან გამიგონია, რომელთაცა წკრილიათ აღწერა. ბოლიოს იქნება საქაროველიოს ისტორიისათვის გამოდგეს ჭ ყრივო წასაკითხიც არ იყოს. ნუ გეგონებათ ბატონიშვლი დედა ჩემი

(*) ვინც მეფის არაგლის წინააღმდეგნი ყოფილან, ისინი თურმე ლაპარაკობდნენ სუმათ, ვითარცა მეფე არაგლიმ ცუქილათ მოუგონა მეფის ვახტანგის თვლის ამოსხობაც საქართველოში, ამისთვის დასოცინა მათა და დავით ბატონის შვლით. სხქსსაც თურმე ბეგის ლაპარაკობდნენ ამ გვარისა.

მომსწრე იყო ამ ანბანს? — არა. იმისეც
მომსწრე პირთაგან გაუგონია, არა ერთი-
საგან, დანს ბეგრისაგან.

სამართლის გადასწვეტის შემდეგ, მა-
შინვე საქმეს შესდგომიან ზღბსრულებანი
მოუყვანიათ. ეს ანბანი მეფეს არაქლისათვის
მოუყვანებიათ, ამ დროს თავადი რევან
აჰანდიერიშვილი იქ ხლუბანა მეფეს, რომ-
ლისათვისც უბძნებია. — არ მეგონა ამისთანა
უწყვილოს სამართლის გადასწვეტდენ,
თორემ თუი მე დავსაჰიდი ამ სამართლითა.
მაშველო რევან, ეხლოც ცხენზედ გადააჰქექ,
საჩქაროდ მიდი; ჩემი ახლო ნათესავი დავით
მანც ამატე ჩემმაგიერ, აღარ მოკლან,
მე მამცენ ზ მე გადავახდევინებ რისაც ღირსი
იქნებო.

სწრაფის ჭყენებით წასულია, მარამ ვეღარ
მოუხსწვრია; ის იყო სეკოდავისათვის, თავი
მოეჭრაო, რომ ვიდევ ფართხალებდა იმისი
გვაში ზ თავის სისხლიში იბანებოდა. მოსული-
იყო ზ მოესხნებინა, რომელიცა დიდდ
შეწყებულა მევე ზ ცრემლები ვადმოე-
ყარა. სხვებისა რაღა უნდა ვსაქუბათ? ის უბე-
დურნი ამ სასაქელით დასაჰილი იყვნენ,
რაც იმათზე დაყნიძნათ.

დათუნა ფეციარს რაღა მოუვიდა? მევემ
ვახსნაურა, ყილიაჰყორჩობა ებოძებინა ზ

ხალხიც მახარობელს უბახდნენ, მარა დიდ
 ჭირიანობის დროს, სადაც ხალხის სვრა
 ყოფილა საქართველოში, ისიც იმათში
 ამოწვევტილა ცოლმუკლით.

თ. ალექსანდრე ვახტანგის ძე შ. ორბე-
 ლიანი.

ანეკდოტები.

ერთი მშუსნიერი ფაქული-ვატი ისმენდა წირვას წარმოყმა. ამ დროს ერთმა უცნობმა ვატი რამდენჯერმე წაჭკრა მას მხარი. ფაქული ვატი შეხედა მას ჭ თვალებით ჰკითხა: რით აწყებს მას? «თუ ღმერთი გქამს ფაქულით, პირი მარცხნივ მიიღეთ, უთხრა უცნობმა.

— რასოვს? ჰკითხა ფაქული ვატი.

— თუ უფუტკელად ვნებანს შეიტყვით მიხვები, მე მოგახსენებ მხოლოდ სად უმლოდ, რომ ჩემი ამხანაგი, რომელიც შევით ჩინდებდა ზას, ხატებს თქვენს მარცხეთს ერთს ღიძმას ეღიას თხოვნით, რომელსაც არს სურს, რომ შეიტყვით იმისი სხელი.

ფაქული ვატი გაუხედა ამ ვატიანს რომ მას ატყუებდნენ, ამ გომ უთხრო, რომ მართლად ჩინდებდა იქნდა ვიღაც ვატი კვანდამთ გულიში. — მან მაშინვე აღსაყლო უცნობს თხოვნა ჭ მიიღო მარცხნივ

თავი, ტკბილის იმედით, რომ ოდესმე ამ ქალი ნამდვილს უფრო მოაწონებს ვარტ-რეთხედ.

რავდენსამე წამს შემდეგ, უცნობმა ვარ-დუხადა მის მადლობა ზ გამოვიდა ეკვლე-სიითგან. არ განვიტო ხუთოდ წამმა ამის წახვლის შემდეგ, ყმაწვლის ვაცს დაჰსჭირდა გელტახობა. მან ჩაიყო გელი ჭაბუძი, ჭაბუძე ცარიელი დახვდა; უხვხედ მოისკვა გელი, აღარც იქა ჰქონდა სათი ზ ოქროს ვოლოთვი.

— შებატონებ მოუწოდ თავის მოყრავს იმ დროს, როდესაც თუთონ სადილხედ იქდა ზ ჰქონთა ახალი ანავი შინაყრის გარემოებიან.

— ჩქმნმა ღორმა დაყარა ცამეტი ვოჭიო, მოახსენა მოყრავმა: ზ თითონვი დედს თორ მეტი მუდუხ მეტი არა აქეს.

— მაშ მელამეცე რასა მჭრება?

— იმას, რასაც მე: უყურებს, როგორც ჰსჭამენ სხვები, უძახება მოყრავმა.

— მენარდისა, განაქმუოს ოხუნაქსა ისპანი-ში, ჰქონდა დავთარი, სადაც ჩამსწერდა ხო-ლომე ყოველს სიტყუყუყეს, ხუმრობას, ანეგლოტებს, როდესაც გაიგონებდა. არაგონის ვორილთა მოუწოდ ვროხელ მენარდისა ზ

ყბაძან, აჩვენოს მას ტყუტყუების დაჯიარო.
მაგრამ, რახანთი ვაოცდა მევე, რა ნახა
ყველასვედ თავში თავის სეგვია.

— ეს რას ნაძანს? ჰკითხა მევემ? — “ვა-
ნა თქუქორ დაღებულებავ ერთს ნემენეს არ
ყბოდეთ ხუთი ათსი თქორ არაბეთის ცხე-
ნების სხეადლოდ?”

— მართლია, მივეცია.

— მაშ. ევ სეტყუტყუე არ არის, მანდო
შეგოდენა ფუთა ყუთობ კესა?

— ნემენესა რომ მოვიდეს ჭ მომგვაროს
ცხენები? ჰკითხა მევემ.

— მაშინ შენს სახელს ამოვქლია დაჯი-
რიდვან, იმის სახელს ჩავქერ, ამიტომ რომ
ის ყურთ ტყუტყუა იქნება, თუ იმ ფუთს
თავისთუს არ შობხმარებს.

ორნი გლეხნი ლამარავობდენ კარეს ვახა-
ფხუთის დარებსვედ. — “თუ რომ ამ წკრი-
ლია წვიმამ აწყო მოსვლა ორიოდ სამი
დღე კიდევ, ჰსოქუბ ერთი გლეხმა: ყველა
ამოვა დედა მაწათვან.” — ღმერთმა ნუ ქნას,
ჰსოქუბ მეორემ: ორა ცოლი შევს მე
მიწაში დამარხულია! —

გრ. ჩჩუყუთავი.

სარჩევი.

გვერდი.

ბუღა შქადაგებელი . . .	თ. ილ. ჭავჭავაძისა . . .	11
ჩემს გენუკას	წ.	44
ჩემს მძას გ.	ტ. ეკ. ენოთსთავისა . . .	51
ველის უჯალთადმი	თ. ირაკ. დოხოტქმანიძისა .	66
წაღილი	კოლხიდეელისა	71
ღაფურინება ტუალისისა	ი. კერესელიძისა	83
ჭვალად ღვინი	დ. ბერიუკასა	171
დიდი ზანასკები	თ. დ. მ. ხაბულისა	144
ჭალაძი	თ. ა. შ. ხაბულისა	911
ცნუქლთა შინა ნუგეში	თ. ილია ჭავჭავაძისა	955
განა უნდა მოკვდეთ?	ივ. კერესელიძისა	877
მ. ტ.	დუჟა ისარლოვისა	988
ქონი ზ ბუ	თ. ალ ჩიქოვანისა	999
ახალ გამოჩენილს მშვენიერს	უ.	1000
ტ. ზ. წ.	წ.	1544
მეტ შავს თვალებს	თ. ილიკო ჭავჭავაძისა	1566
ვედრება	დუჟა ისარლოვისა	1588
წიგნი სადღათისა	თ. აბ. ჩოლაყაშვილისა	1599
*	თ. ალ. ჭავჭავაძისა	1622
ბერანუეს ლექსებ. დამ.	თ. გ. ბაგ. შუხანსკისა	1633
განდვ მება	დუჟა ისარლოვისა	1677
შრომნი	თ. იმ. მ. დ.	2222
სადგურე	თ. ნ. ვეზინოვისა	2233
შოკრიანი დამე	თ. ზ. ვაღე თუძანოვისა	2266
უბ. წალო	დ. ბერიუკასა	2277
ჭანტხია	თ. ბუქმისა	2288
ვედრება დუხოთადმი	ივ. ტ.	2311

პროზის სარჩევი იქნება შემდგომ წიგნში.

სსჲა და სსჲა ანბავი.

ახალგაზდა ყმაწვილის კაცის ყაფნა ზარიყის კბბლუ-
სიაში და იმისი ვითარება. — მებუჯონე და მისი მიაურავი. —
ისანანის მენარდი და მისი საუნევე დავთარი. — საუბარი
აწით ვლქათა შორის. — . . . გრ. რჩეულთაგანა.

კელი მოსწერდება

1859 წელსა.

ქ. ცვილისში, ქართულის ჟურნლის «ცისკრის» რედაქ-
ციაში, კუკიას კერესგლიძის საკლებში.

ფასი ერთის წლის გამაჯემისა, ქ. ცვილისში გაუ-
გზავნელად ექუსი მანეთი, სოლო შის მიწოდებით ანუ სსჲა
ადვილებში გაგზავნით: შუდი მანეთი თეთრი ფული.